

Bartolomějská pouť na Rychnově u Verneřic

spojená se vzpomínkou na 300 let kostela sv. Bartoloměje,
který byl nesmyslně zbořen v roce 1975
a s požehnáním základního kamene ke stavbě nového kostela

Rychnov - Reichen
1713 - 2013

STRUČNÝ NÁSTIN DĚJIN FARNÍHO

Obec Rychnov byla založena pravděpodobně ve druhé polovině 13. století ve spojitosti s intenzivním osídlováním výše položených poloh v celých severních Čechách. První písemná zmínka o obci však pochází z roku 1352, kdy je v tzv. soupisu papežských desátků zachycen zdejší kostel, bohužel bez udání jakýchkoliv podrobností včetně jeho zasvěcení. Sídlił zde však samostatný duchovní, tzv. plebán, přičemž k roku 1360 známe i jeho jméno – Kunclín. Tyto kněze sem jmenovali vladykové z nedalekých Těchlovic. Později se zdejší vrchnost sídlící na hradě Vrabinci často měnila a v některých obdobích ji ani přesně neznáme.

Někdy před polovinou 16. století se fara, stejně jako celý široký region, stala luteránskou, přičemž zatím nezodpovězenou otázkou zůstává, zda zde tehdy ještě sídlil kněz, byť to lze předpokládat. Každopádně byly v té době ulity pro kostel dva zvony – v roce 1574 menší a v roce 1589 větší zasvěcený sv. Václavu (za pozornost stojí jeho český nápis informující o tom, že byl vyroben „nákladem osadních“, tj. zdejších obyvatel). Návrat ke katolické víře nastává samozřejmě až v pobělohorském období, na kterém mají zásadní vliv jezuité, vlastníci od roku 1623 širší okolí Úštěka, včetně Liběšic, kde si zřídili rezidenci, a Verneřic, kam pravděpodobně již v této době umístili katolického duchovního, který měl spravovat zdejší region, včetně Rychnova. K ustálení farní sítě zde sice dochází až po polovině 17. století, což ovšem na skutečnosti, že rychnovský kostel byl (podobně jako např. zubnický) ve filiálním poměru k verneřické faře, kde sídlil kněz, nic nezměnilo.

Rychnovský kostel byl po třicetileté válce pravděpodobně ve špatném stavu a zůstává otázkou, zda v tomto směru došlo ještě v 17. století k nějakým dílčím úpravám. Zásadní změnou pro Rychnov, a především kostel samotný, bylo na sklonku 17. století jeho zakoupení bílinskou větví Lobkowiczů a jeho začlenění do panství s centrem v poněkud vzdálené Libčevsi na Lounsku. Každopádně z příkazu nové vrchnosti, v té době Filipa Hyacinta Viléma knížete z Lobkowicz a jeho první manželky (a původně vzdálené příbuzné) Eleonory Karoliny z Lobkowicz, jejichž alianční erb zdobil portál rychnovského kostela, započala snad v roce 1705 stavba nového barokního kostela, která byla definitivně dokončena až v roce 1713. Nakolik respektovala původní budovu, není možné zatím určit – jisté pochybnosti zde může vyvolat fakt, že se nejednalo o orientovaný (tj. na východ presbytářem otočený) kostel, což nebylo pro středověká založení typické. Ostatně i některé další prvky – zejména umístění věže a sakristie – jsou svým způsobem neobvyklé. Lze však tvrdit, že kostel byl vybudován na místě svého předchůdce. Lobkowiczská novostavba se ve své hmotě zachovala v podstatě až do zbourání

Kostel sv. Bartoloměje

kostela, lze ji tedy poměrně dobře popsat. Jednalo se o jednolodní kostel s obdélníkovým presbytářem, v jehož ose se na západní straně nacházela hranolovitá věž, v jejímž přízemí byla sakristie. Hlavní průčelí s vyhloubeným středem a vyžlabeným nárožím mělo v ose pravouhlý portál, oválné okno a římsu, proloženou nad vyhloubenou částí polokruhem. Boční stěny se středními rizality byly členěny lizénovými rámcí a polokruhově zakončenými okny, obdobně byl zvnějšku členěn i presbytář, který byl sklenut valenou klenbou s lunetami. Ve vstupní části kostela se nacházela zděná tříramenná kruchta, na níž se bylo možné dostat po kruhovém schodišti. Současně se stavbou kostela nebo krátce poté byl zásadním způsobem přeměněn i jeho mobiliář. Týká se to zejména portálového sloupcového hlavního oltáře a kazatelny s obrazy evangelistů. Podrobnější popis kostela však ponechám na P. Georgu Adalbertu Wahnerovi, kte-

Původní interiéř kostela

KOSTELA SV. BARTOLOMĚJE V RYCHNOVĚ

rý obdobným způsobem popsal na sklonku první třetiny 19. století všechny kostely litoměřické diecéze: „Kostel je vystavěn tak, že všichni přítomní mohou vidět kněze u oltáře. Hlavní oltář je postaven směrem na západ a jedná se o průměrnou sochařskou práci. Na oltáři stojí pouze obraz zobrazující sv. Bartoloměje stahovaného z kůže. Po obou stranách oltáře stojí sochy sv. Petra a Pavla. Kazatelna je umístěna na epistolní (tj. při pohledu od oltáře levé) straně. Vedle ní je sochařskou prací zřízený oltář ke cti sv. Jana (Nepomuckého). Blízkoně se nachází velký obraz bičovaného Krista uvázaného u sloupu a dále se pod druhým oknem nalézá socha sv. Prokopa. Na evangelní straně je ještě v presbytáři jeden malý vchod (do kostela), proti kazatelně se pak nachází pískovcová křtitelnice beze vsí výzdoby. Vedle přímo proti tomu prvnímu je malý oltář ke cti Bolestné Matky Boží, který byl také zřízen sochařskou prací. Dále jsou zde opět malé vstupní dveře a pak znovu pod druhým kostelním oknem se správným znamením zhotovený krucifix včetně soch Marie a sv. Jana. Kůr pro muzikanty je prostranný a má po obou stranách výběžky na zděných čtyřrohých sloupech. V prostředku kůru je okno, vedle kterého jsou na obou stranách připevněna křídla varhan. Sakristie je za hlavním oltářem a tak stojí tato na západní straně hlouběji oproti horizontu. Nad hlavním vstupem do kostela je připevněn knížecí lobkowiczký znak. Za hlavním oltářem je zvonice přiměřené velikosti vzhledem ke kostelu pokrytá šindelem.“ Ve druhé polovině 19. století pak došlo v kostele pouze k několika

změnám – byl vyměněn titulární obraz na hlavním oltáři (sv. Bartoloměje již nezobrazoval při mučení, ale pouze jako stojící postavu) a zmíněná socha sv. Prokopa spolu se sochou sv. Václava doplnila nepomucký oltář. Svatý Prokop byl na Rychnově uctíván vedle sv. Bartoloměje jako druhý patron, a sice od roku 1835, kdy obec postihla nevídaná vichřice.

Zásadní událostí pro církevní dějiny Rychnova byl vznik zdejší samostatné farnosti v roce 1787 (klíčový dokument byl vydán 17. února), a to v souvislosti s výrazným zahušťováním farní sítě, které proběhlo za Josefa II. Duchovní tak již do Rychnova nedocházel z Verneřic pouze na nedělní mši a při mimořádných povinnostech, ale sídlil přímo v obci v nově postavené faře stojící nedaleko kostela (dnes čp. 151). Prvním rychnovským farářem byl pak v letech 1787–1799 Jan Václav Karas. V roce 1795 dostává kostel druhý větší zvon. Oba větší zvony ale byly za 1. světové války roztaveny na válečné účely a farnost v roce 1930 pořídila zvony nové, které ve věži rychnovského kostela vyzváněly jen dvanáct let, aby je v roce 1942 potkal stejný osud jako jejich předchůdce.

Josefínské fary obecně, rychnovskou nevyjímaje, byly prvními, které však byly v souvislosti s klesajícím počtem kněžstva v průběhu 20. století opouštěny. To vše bylo ve zdejším regionu ještě výrazně podpořeno nuceným odchodem německého obyvatelstva po 2. světové válce, se

Odstřel kostela v roce 1975

kterým odešel i poslední rychnovský farář P. Friedrich Klupak. Duchovní tak opět sídlil pouze ve Verneřicích a na případnou údržbu zdejších kostelů se mu nedostávalo sil ani (a to zejména) finančních prostředků, neboť stát, který v roce 1949 nahradil předchozí patrony (Lobkowicze), vzhledem ke svému ideologickému zaměření uvolňoval peníze na opravy církevních objektů jen velmi omezeně. V pohraničních oblastech, vykořeněných ze svých původních tradic, si navíc důrazně pomáhal obtížně zpochybnitelným argumentem, že zdejší sakrální stavby jsou vzhledem k nízkému počtu věřících využívány spíše minimalisticky. Již od 60. let 20. století se snažil ONV Děčín o zrušení památkové ochrany rychnovského kostela, aby bylo možné – vzhledem k jeho špatnému stavu a rozchvácenému mobiliáři (ve druhé polovině 60. let došlo k sérii cílených vloupání do mnoha kostelů v širokém okolí Verneřic) – tuto stavbu, údajně ohrožující zdejší obyvatele padáním zdiva na zdraví a životech, zcela demolovat. Definitivní rozhodnutí směřující k tomuto záměru padlo v roce 1970 – kostelům v Kerharticích, Krásné Lípě (starokatolický), Markvarticích, Valkeřicích, Verneřicích (poutní), Nové Olešce a Rychnově neměly být v budoucích letech dávány žádné prostředky na jejich opravu, což pro naprostou většinu těchto objektů znamenalo jejich konec. Od památkové ochrany rychnovského kostela bylo upuštěno v roce 1974 a v následujících měsících byl definitivně určen k demolicí. Samotný kostel byl odstřelen zřejmě 28. srpna 1975, v průběhu následujícího měsíce pak byly odklizeny jeho trosky. Mimo několika částí mobiliáře byl ze stavby zachráněn pouze výše zmíněný alianční erb, v současnosti umístěný v děčínském muzeu.

Od roku 1975 se změnila krajina celého Verneřicka, protože z ní zmizely dominanty a křesťanské symboly, chrámy, které svými věžemi dotvářely po staletí tento kraj a byly místem modlitby a vůbec kulturního dění obcí. Místo kostelů vyrostly v době socialismu jako nové dominanty kolchozy podle vzoru Sovětského Svazu. Tak byl lidský život na tomto území po desetiletí ochuzen o duchovní rozměr

Maketa původního kostela sv. Bartoloměje.

a jakýkoliv náznak sympatie k Bohu a církvi nemilosrdně perzekuován. Nelze se proto divit, že odklon zdejšího lidu od veškerých nadpozemských hodnot se stal trvalým stavem a dnes je pro většinu z nich slavení nedělní liturgie i všech církevních svátků pojmem cizím.

Základní kámen k novému kostelu sv. Bartoloměje.

místním rynku bartolomějský jarmark. Nakolik si zdejší lid uvědomuje duchovní rozměr poutí, je otázkou. Mnohokrát v historii však přichází k lidu prorok, který by je nasměroval na cestu Páně, na cestu víry, naděje a lásky. Na takovéto pozvání čekají i rychnovští, kteří o svůj Boží stánek přišli. Kéž jim je dnešní den, kdy vzpomínáme 300 let od vysvěcení kostela sv. Bartoloměje, dnem naděje, dnem, který ve zdejším lidu probudí touhu mít svůj vlastní chrám jako dům, který bude stát pevně na skále a ochrání obec před veškerým nebezpečím.

Nový základní kámen, který je dnešního dne požehnan, ať je impulzem a vybudnutím k novému začátku a vykročením do budoucnosti s Božím požehnáním.

Model původního, 300 let starého rychnovského kostela, který byl pečlivě zhotoven ing. arch. Vladimírem Cejnarem z Děčína, kéž povzbuzuje všechny lidi naděje k touze mít tento chrám skutečný, kam jednou bez obav a s důvěrou v Boží prozřetelnost vstoupí a poděkují za svůj život a dají mu opět duchovní rozměr, který ke každému člověku neodmyslitelně patří, ať si to sám uvědomuje nebo ne.

Svatý Bartoloměji, patrono obce Rychnov, pros za nás u Boha, za nás všechny, kteří zde putujeme poutí pozemskou. Buď naším milým patronem! Amen!

V Rychnově, na sv. Bartoloměje, dne 24. srpna 2013

Na druhou stranu je ale potěšitelné, a je třeba ocenit, že si obyvatelé Verneřicka uvědomují, že se v minulosti v každé obci slavily církevní svátky a poutě byly vedle Vánoc a Velikonoc událostí roku. Z iniciativy obcí se tyto svátky a slavnosti obnovují. Vedle největší poutě ke svaté Anně, která je již verneřickou tradicí, se obyvatelé schází na svatou Kateřinu Alexandrijskou v Merbolticích, na svatou Barboru ve Valkeřicích a na svatého Bartoloměje na Rychnově, kdy je pořádán na